

Ekteskap eller samboerskap?

Rettigheter og plikter ved valg av samlivsform

Utgitt av: Barne- og familiedepartementet, juli 2005

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer av denne publikasjonen fra Departementenes publikasjonsregister www.publikasjoner.dep.no

Andre kan bestille brosjyren fra Akademika, på grønt nummer tlf: 800 80 960. Oppgi publikasjonsnummer: Q- 1089 B

Layout: April Reklamebyrå as

Illustrasjon: Elisabeth Moseng

BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

Visste du at?

70 prosent

av dem som lever i samliv i 20-årene er samboere, og 30 prosent er gifte

Fire av ti barn

fødes i samboerskap

Risikoen for brudd

blant samboere med barn er over tre ganger så stor som for ektepar med barn

Brosjyren gir en kortfattet oversikt over hvilke rettigheter og plikter du har avhengig av om du velger ekteskap eller samboerskap som samlivsform. Valg av samlivsform får betydning for deg og din partners økonomiske og rettslige forhold til hverandre og til eventuelle felles barn.

Brosjyren inneholder informasjon om økonomiske forhold, forholdet til barna, og spørsmål om trygd og skatt.

Kunnskap om hvilke rettslige plikter du og din partner har kan bidra til å legge forholdene til rette for et godt samliv.

Barne- og familiedepartementet, 2005

Økonomiske forhold

Når to personer gifter seg, blir de omfattet av ekteskapslovens regler, som bl.a. regulerer det økonomiske forholdet mellom ektefeller.

Samboere har som hovedregel økonomi som to enslige, med mindre de regulerer sine økonomiske forhold gjennom private avtaler.

Ektepar

Underholdet av familien

I et ekteskap har begge parter plikt til å forsørge hverandre.

Fordeling av bo/felleseie ved samlivsbrudd

Ektepar som ikke har avtalt noe annet, har felles-eie. Ved separasjon/skilsniske skal eiendeler og formue fordeles etter reglene i ekteskapsloven. Felleseie skal som hovedregel fordeles likt.

Arv og uskifte

Når en av ektefellene dør har den andre part arverett. Ektefeller har rett til en minste arv på 4 G¹ hvis de har felles barn, og 6 G hvis de ikke har barn. Minste arven kan ikke tilsettes ved testament, og den går foran barns pliktdelsarv.

Når en av ektefellene dør og de har felleseie, kan den andre på visse vilkår overta hele formuen uten å skifte med de andre arvingene. Dette kalles uskifte eller «å sitte i uskiftet bo». Fordelingen av arven etter den døde ektefellen kan m.a.o. utsettes til den gjenlevende gifter seg på nytt eller dør.

Samboere

Samboere har ingen økonomiske forpliktelser overfor hverandre.

Ved samlivsbrudd beholder hver part sine eiendeler og eventuelle sameieegjenstander blir fordelt ut fra hvor stor andel de eier hver. Samboere må som hovedregel ha skrevet en samboeravtale dersom eiendelene deres skal fordeles på en annen måte.

Samboere har ingen arverett etter hverandre, dersom de ikke skriver et testament. Barns pliktdelsarv går likevel foran testamentsarv.²

Samboere har ingen rett til å sitte i uskiftet bo. Det vil si at den gjenlevende må gjøre opp boet/skiftet ved dødsfall.³

¹ G = Grunnbeløpet i folketrygden.

Gjeldende sats per 01.05.2004 er 58 778 kr.

² I St.meld nr. 29 (2002-2003) Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap foreslo regjeringen at samboere med felles barn eller minst 5 års samliv skal ha rett til en minste arv på 4G etter loven. Forslaget er foreløpig ikke gjennomført.

³ I ovennevnte familiemelding ble det også foreslått at samboere med felles barn skal ha rett til å sitte i uskifte med felles bolig og innbo. Forslaget er foreløpig ikke gjennomført.

Forholdet til barna

Ektepar

Farskap

For gifte fedre følger farskapet automatisk av at de er gift med barnets mor.

Foreldreansvar

Foreldreansvar innebærer en rett og en plikt til å ta avgjørelser for barna i personlige forhold.

Gifte foreldre får automatisk felles foreldreansvar.

Adopsjon

Ektefeller har rett til å adoptere barn.

Mekling ved samlivsbrudd

Formålet med meklingen er å komme frem til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten og hvor barnet skal bo fast.

Ektefeller med felles barn under 16 år, må møte til mekling før de kan søke om separasjon eller skilsmisse.

Hvem har ansvaret for barna etter dødsfall?

Dersom en av foreldrene dør, fortsetter den gjenlevende å ha foreldreansvaret.

Samboere

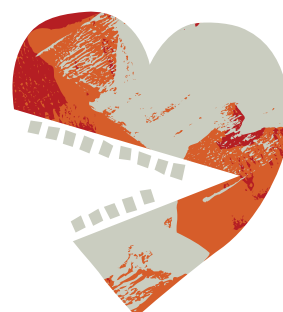
For samboere må farskapet erkjennes skriftlig, enten under svangerskapet eller etter at barnet er født.

Etter dagens regler har mor i utgangspunktet foreldreansvaret alene når foreldrene er samboere. Dersom foreldrene ønsker felles foreldreansvar, må dette avtales, og melding må sendes til folkeregisteret. Fra 1. januar 2006 trer en lovendring i kraft som innebærer at samboere vil få felles foreldreansvar når farskap er etablert.

Samboere har ikke rett til å adoptere barn.

Samboende foreldre har rett til å møte til mekling ved samlivsbrudd, men de har ingen plikt til dette. Regjeringen har foreslått en lovendring om obligatorisk mekling for samboende foreldre.

Når en av foreldrene dør, og de har felles foreldreansvar, fortsetter den gjenlevende å ha foreldreansvaret. Dersom far ikke har foreldreansvar fra før, og han bor sammen med mor og barn når mor dør, vil han automatisk få overført foreldreansvaret til seg.

I folketrygdloven behandles samboere med **felles barn** som ektefeller. Dette gjelder både rettigheter og plikter.

Samboere **uten felles barn** behandles som ektefeller på noen områder, etter ett års samboerskap (12 av de siste 18 månedene):

- Enslig forsørger mister rett til stønad til enslig mor eller far (overgangsstønad, stønad til barnetilsyn mv.) Det samme gjelder for utvidet barnetrygd etter barnetrygdloven.
- Samboende pensjonister får grunnpensjon på samme nivå som ektefeller.

For øvrig behandles samboere uten felles barn som enslige. Dette betyr at samboere uten felles barn ikke har rett til ektefelletillegg eller etterlattepensjon.

Trygdekontoret kan gi nærmere opplysninger.

Samboere skattlegges i utgangspunktet som enslige, uavhengig av om de har felles barn eller ikke. Det finnes likevel noen unntak for samboere med felles barn.

Enslig forsørger

En enslig forsørger beholder muligheten til å skattlegges i skatteklasse 2 når hun/han blir samboer. Det samme gjelder muligheten til å skattlegges etter skattebegrensningsregelen dersom vedkommende mottar overgangsstønad. Dette gjelder så lenge samboerparet ikke har felles barn.

«Meldepliktige» samboere

Samboere med felles barn skattlegges som ektefeller hvis en av samboerne mottar pensjon fra folketrygden.

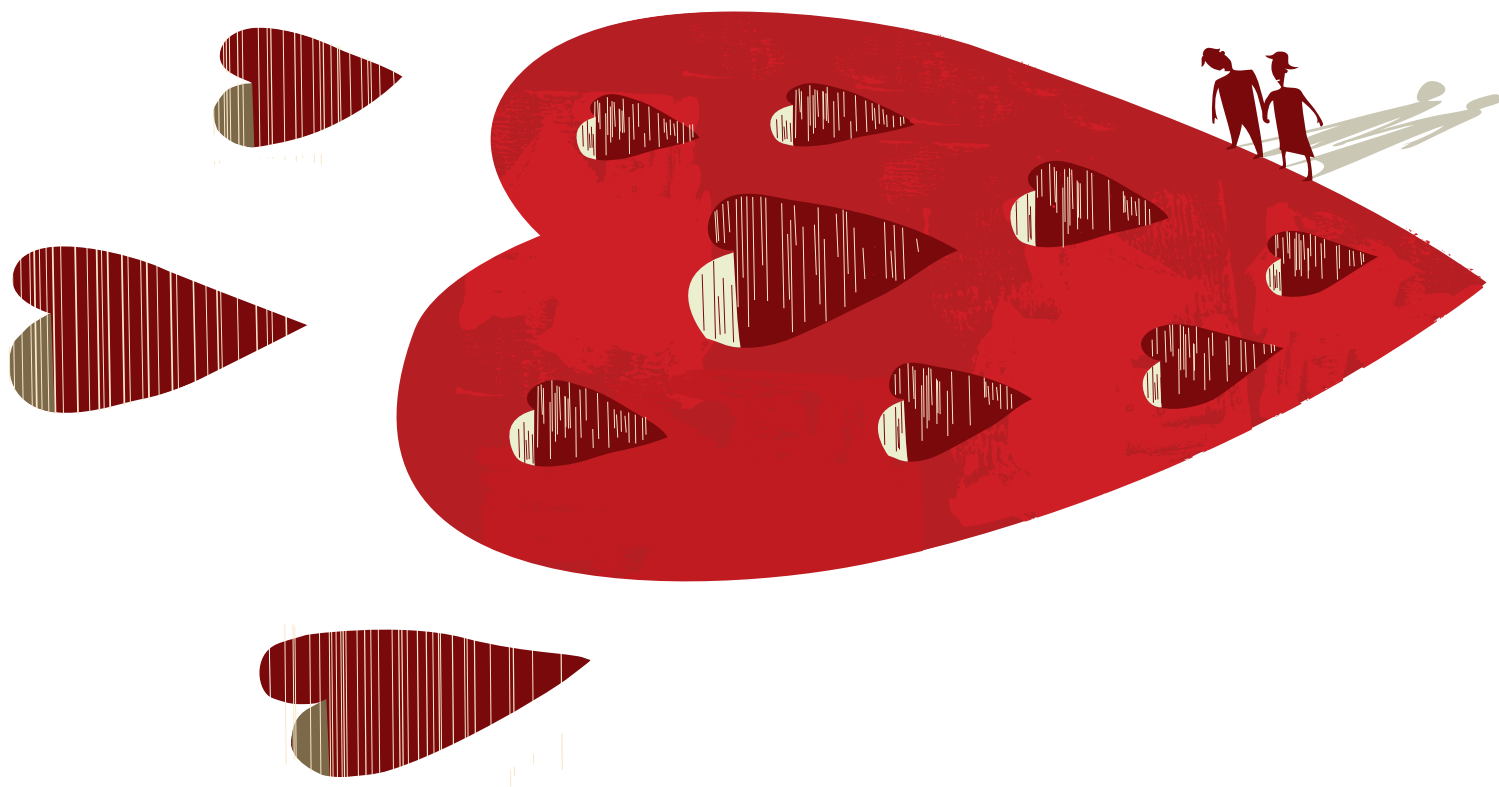
Arveavgift

Samboere med felles barn likebehandles med ektefeller med hensyn til fritak for arveavgift.

Gevinstbeskatning

Samboere med felles barn likebehandles med ektefeller med hensyn til fritak for gevinstbeskatning ved salg av felles bolig etter samlivsbrudd.

Ligningskontoret kan gi nærmere opplysninger.

Nærmere opplysninger

Dersom du er interessert i å lese mer om dette kan du finne mer informasjon på Barne- og familie-departementets nettside: www.odin.dep.no/bfd/

Brosjyrer:

Farskap og foreldreansvar (Q-0958)

Foreldreansvar og samværsrett (Q-0580)

Brosjyrene kan bestilles fra Akademika, telefon grønt nummer: 800 80 960.

Regelverk:

Lov 19. juni 1964 nr. 14 om arveavgift

Lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige

Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre

Lov 4. juli 1991 nr. 45 om husstandsfellesskap

Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap

Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd

Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt

Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd

Samtlige lover finnes på nettsiden:
www.lovdata.no

